

Asia: VN/12316/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

Lausunnonantajilta toivotaan erityisesti vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Varausjärjestelmään esitetään seuraavia muutoksia:

- alueellisia rajauksia,
- hehtaariperusteinen varausmaksu
- varausajan lyhentäminen
- varauspäätöksen sisällön tarkentaminen
- varaajan velvollisuus tiedottaa varausilmoituksen jättämisestä.
- Mitä hyötyjä näet esitetyissä muutoksissa? Mitä muita muutoksia ehdotat ja miksi?

Esitetty hehtaariperusteinen varausmaksu on ikävä kyllä suuruudeltaan täysin riittämätön, oikeampi suuruusluokka 10-100 €/ha. Varausjärjestelmän tulisi estää varauksen tekeminen luonnonsuojelualueille (yksityiset ja valtiolliset) sekä Natura-alueille, erämaa-alueille, ja valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille.

Varausajan lyhentäminen ja varausalueen koon tarkempi rajaaminen ovat kannustettavia muutoksia, joihin myös suuruusluokaltaan oikeankokoinen varausmaksu ohjaisi paremmin.

2. Onko keskeisten lakien soveltamisalojen rajat selvät: kaivoslaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki? Jos ei, miten tätä sääntelykokonaisuutta voisi mielestäsi selkeyttää?

Ympäristölupa/-luvan tulisi:

- myöntää ennen kaivoslupaa
- vaatia aina koneelliseen malminetsintään
- vaatia aina ennen kaavoitusta

- sisällyttää aina myös realistinen kaivoksen sulkusuunnitelma
- huomioida kaivoksen päästöjen ja sen kaivannaisjätteiden pitkäaikaiset ympäristövaikutukset ja niiden vaikutukset muille elinkeinoille
- turvata riittävät vakuudet haitankärsijöille

Esitetty kaivoslain uudistus ei paranna ympäristönsuojelullisia näkökulmia, jotka on esitetty yhdeksi kehityskohteeksi lainvalmistelussa. Ympäristövaikutuksiin liittyvät kirjaukset ovat lakiehdotuksessa liian yleisluontoisia ja tulkinnanvaraisia. Sanamuodot aiheutuvista ympäristöhaitoista tulisi täsmentää ja yhtenäistää "merkittävistä" ja "huomattavista" vaikutuksista "vain vähäisiin" haittoihin. Esitysluonnokseen tulisi palauttaa siinä aiemmin ollut muotoilu "vahingollisia ympäristövaikutuksia vältetään niin pitkälle kuin mahdollista".

Kaivostoimintaa ei tulisi sallia millään luonnonsuojelualueilla (yksityiset ja valtiolliset), Natura-alueilla, erämaa-alueilla, valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla. Luonnonsuojelualueiden ulkopuolelle pitäisi arvioida lisäksi varovyöhykkeet suojeluarvoja heikentävän toiminnan estämiseksi. Malminetsintää ei tulisi sallia ilman maanomistajan suostumusta, suostumus tulisi vaatia välittömästi esitetyn 10 vuoden sijaan ja suostumuksen rajan pitäisi olla 100 % esitetyn >50 % sijaan.

3. Onko sinulla kokemuksia malminetsinnän aiheuttamista konkreettisista haitoista itsellesi, omaisuudellesi, harjoittamallesi elinkeinolle tai muutoin? Kerro niistä. Olisiko haitat voitu ehkäistä lupaehdoilla? Millaisilla?

Yhdistyksemme jäsenillä on kokemuksia ongelmista tiedonsaannissa malminetsinnästä. Vaikka kaivosyhtiöt järjestäisivät julkisia yleisötilaisuuksia, tarkempia tietoja esimerkiksi käytetyistä kairauskemikaaleista tai muista malminetsinnän käytännön toimista ei haluta jakaa. Jokamiehen oikeuksin tapahtuvaa liikkumista voidaan yrittää rajoittaa turvallisuuteen vedoten. Lakiluonnokseen kirjattu kohta tiedotustilaisuuksien lisäämisestä ei tule tuomaan vastauksia esitettyihin kysymyksiin.

Malminetsintälupahakemusten käsittelyn ruuhkautumisen vuoksi on seurattava Tukesin sivuja viikoittain vain tietääkseen, milloin malminetsintälupa on vihdoinkin valitusvaiheessa, sillä tiedotus maanomistajille ei sisällä yhteismetsien ja yhtymien kaikkia osakkaita. Valitusaika on yhtymille ja yhteismetsille usein riittämätön, sillä sääntömääräisten kokousten aikataulu ei sovi valitusaikatauluun. Malminetsintäluvasta pitäisi velvoittaa tiedottamaan kaikille maanomistajatahojen osakkaille.

Malminetsintälupia myönnetään alueille, joilla kaivostoiminta olisi kestävämpiä, kuten hauraille kosteikkoalueille luonnonsuojelualueiden vieressä, rinessoille rajaamatta edes lampia ulos lupa-alueesta, ja aapasoille jotka rajautuvat suurempiin vesistöihin. Viiankiaapa ja Sokli sijaitsevat molemmat yhdistyksemme toimialueella, näistä Viiankiaavan Natura-alueella kairauskone aiheutti ympäristön saastumista polttoaineella. Lupaehdoissa luonnonsuojelualueet ja Natura-alueet tulisi rajata yksiselitteisesti ulos malminetsinnän piiristä.

4. Kaivoshankkeet ja niiden vaikutukset eivät aina rajaudu yhden kunnan alueelle. Nykyisin kaivoksen maankäyttö on voitu ratkaista myös maakuntakaavalla, mutta jatkossa edellytettäisiin kuntatason kaavaa, millä vahvistetaan kunnan päätösvaltaa asiassa. Mitä vaikutuksia näet nyt esitetyillä muutoksilla olevan kaavoitukseen? Mitä ratkaisuja näet kuntarajat ylittävien vaikutusten huomioimiseksi?

Kunnan päätösvalan vahvistamisen rinnalle tarvitaan myös intressivertailun sisällyttäminen lakiin. Luonnokseen sisältyvä "yleisen edun" käsite tulee poistaa liian tulkinnanvaraisena ja kunnan päätösvaltaa mahdollisesti heikentävänä. Muutoin on vaarana, että yleisenä etuna esitetään liiketaloudellinen lyhyen aikavälin etu pitkän aikavälin kokonaisvaltaisen intressivertailun, luonnon monimuotoisuuden, ja ympäristöriskien tarkastelun sijaan.

5. Kaivoksiin liittyy kaksi erillistä vakuutta, kaivosvakuus ja jätevakuus. Kaivoslaissa säädetään kaivosvakuudesta, jota esityksellä täsmennettäisiin. Kaivosvakuuden tulisi kattaa kaivosten sulkemistoimet, kuten rakennusten, rakennelmien, tiestön ja sähköverkon purkaminen, mikäli kaivostoiminnan harjoittaja on varaton. Lisäksi kaivosvakuutta esitettäisiin laajennettavaksi poikkeavien tilanteiden turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin. Jätevakuudesta säädetään ympäristönsuojelulaissa ja lisäksi ympäristöministeriössä kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä. Näetkö vakuussäätelyn kattavana vai onko vielä jokin ilmeinen aukko ja mitä se koskee?

Kaivoslain vakuuden ristiinkäyttöä muiden lakien hyväksi on vahvistettava, tämä ei toteudu nykyisessä esitysluonnoksessa.

Kaivoslakiin tulisi tehdä kirjaus YSL:n harkittujen merkittävimpien ympäristöongelmien vakuuksien osalta, kuten kaivosonnettomuudet, maa- ja vesialueisiin kohdistuvat ympäristövahingot.

6. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lupamääräyksiä saamelaisten perinteisille elinkeinoille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi (51, 52 ja 54 §). Miten arvioit esitettyjen muutosten vaikutusta?

- ottaen huomioon saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan
- ottaen huomioon muut elinkeinot, kuten matkailun ja porotalouden

Kaivostoiminta aiheuttaa merkittävää haittaa poroelinkeinolle siirtämällä luonnonlaitumia kaivostoimintaan sekä aiheuttaen luonnonlaitumien saastumista. Tästä syystä toivomme, että koko poronhoitoalue huomioitaisiin aiheutuvien haittojen vähentämisessä.

Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Yhdymme lausunnossamme Suomen luonnonsuojeluliiton vaatimukseen kaivoslain uudistamiseksi.

Piisilä Sisli
Sompion luonnonystävät ry